

MUOTOKUVIA SUOMALAISISTA METSÄTEOLLISUUSMIEHISTÄ

Antti Tuuri kertoo suurteoksen alkupuheessa pienestä miesverkostosta, jossa ideoitiin nyt käsillä oleva, kirjoittajansa paksuin teos. Tauno Matomäki oli antanut metodologisen ohjeen kuvailla yhtiön syntyä suurena virtana, johon latvavesiltä lähtien liittyi puroja ja jokia, jotka yhdessä synnyttivät mahtavan kymmen. Tällä ohjeella Tuuri on sukeltanut massiiviseen aineistoonsa, joka on täyttänyt kirjailijan pienen työhuoneen. Tuuri kertoo repäisseensä sanomalehtipaperirullasta parikymmenmetrisen palan ja piirtäneensä siihen kaavion kaikista niistä yhtiöistä, jotka ovat olleet mukana 1870-luvulta alkaneessa hankkeessa. Kymmene Aktiebolagista tarina alkoi ja sen aikalaispäätepineenä on UPM-Kymmenen synty vapuna 1996.

Antti Tuuri mainitsee omaksi motiivikseen halun kirjoittaa niistä ihmisistä, jotka ovat olleet kaiken takana, siis suomalaisen suurteollisuuden käynnistäjistä, päätöksentekijöistä ja pyörittäjistä. Teos onkin ensisijaisesti kirja yhtiön miehistä, (tuli)vuorineuvoksista, toimitusjohtajista, insinööreistä. Jos nuo henkilöt olisivat saaneet elää Tuurin kehittämää fiktiivistä elämää, käsillä olisi yksi suomalaisen kaunokirjallisuuden helmi. Kun Tuuri ei tässä tapauksessa saa kirjoittaa fiktiota, hän jää faktojen vangiksi: teoksesta on tullut lattea ja ikävyyttävä, eikä se voi millään tavalla kilpailla tekijänsä loisteliaan kaunokirjallisen tuotannon rinnalla.

Kirja kyllä kulkee kronikkana, mutta sellaiseksikin se on detaloista liian raskas, jäsentelemätön ja mi-

hinkään rakenteisiin kiinnittymätön. Sanomalehtipaperille piirrettyä kaaviosta olisi ollut korvaamatonta apua yksityiskohtien suohon joutuvalle lukijalle. Kirjassa esitellyt hinnat ovat jääneet muuntamatta nykyrahan kanssa vertailukelpoisiksi, joten lukija saa tuskin mitään käsitystä rahavolyymeista. Puunjalostamiseen ja selluteollisuuteen perehtymätön ei pysty seuraamaan niitä lukumassoja, joita Tuuri vyöryttää erilaisten tuotteiden, koneiden, hevosvoimien, lampujen ym. määristä, sellukattiloiden halkaisijoista ja keittopaineista. Suhteutettuina luvut toimisivat siten kuin niiden pitäisi: lisäämässä lukijan tietoa.

On suorastaan noloa moittia merkittävän kaunokirjailijan teosta, sillä tärkeimmässä asiassa eli kielenkäytössä Antti Tuuri on tietenkin aivan omaa luokkaansa. Muutamissa kohdissa, joissa hän uhkarohkeasti heittäytyy faktojen ulkopuolelle, lukija virkistyy (s. 13): "Carl Robert Mannerheim oli syntynyt vuonna 1835, hänen isänsä oli Viipurin hovioikeuden presidentti, kreivi Carl Gustaf Mannerheim, joka tunnettiin myös hyönteistutkijana; hän koki rikollisten tuomitsemisen ja hyönteisten keräämisen, tainnuttamisen ja tutkimisen toisiaan lähellä oleviksi harrastuksiksi." Vain kirjailija uskaltaa kuvailla patruunoita hankkeen oppoaviksi paksuiksi miehiksi tai väittää Gutzeitin miesten ihastuneen sulfaattiselluloosan valkosipulin ja pilaantuneen valkokaa-lin yhdistelmää muistuttavaan tuoksuun niin paljon, että he luopuivat puuhiomosta ja paperitehtaasta ja rakensivatkin sellutehtaan. Kirjaili-

jan vapautta lienee myös ilmaisu, jonka mukaan Oy Wilh. Schauman Ab järjesti omatekoisen laman vuonna 1888. Yhtiön miehet pyörittivät kotimaisissa vekselikaruselleissa tai liikkuvat maailmalla värikkäästi milloin hieromassa epäonnistuneita kauppvoja Italiassa tai opettamassa savon murretta Taiwanissa.

Teoksen pienet yksityiskohdat ovat herkullista luettavaa, kun jaksaa lukea niin tiheästi, että ne sieltä silmään pistävät. On esimerkiksi hauska saada tietää, että 1800-luvun lopulla Suomessa valmistettiin 80 prosenttia koko maailman lankarullista ja että 1920-luvulla Kajaaniyhtiön yksi menestystuote niin kotikuin ulkomaillakin olivat tehdasvalmisteiset linnunpöntöt, joiden markkinat hiipuivat vuonna 1929 laman alettua. Poliittisen historian kietoutuminen paperiteollisuuteen tulee esiin kiinnostavasti mm. siinä yksityiskohdassa, että suomenkielisten ja ruotsinkielisten sanomalehtien lakkauttaminen 1800-luvun lopulla venäläistämisen seurauksena lamasi paperintuotantoa, tai siinä, että Englannin hallitus ei 1930-luvulla uskaltanut käyttää lehdistön vapauden rajoittamista paperipulan helpottamiseen.

Tehtaiden työläiset ovat Tuurin kirjassa sivuosassa. Nykykeskustelujen valossa on tärkeää saada tietää, että vuonna 1904 Kuusankosken, Valkealan ja Kymintehtaan työväenyhdistykset ottivat kantaa työläisnaisten seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja ammattientarkastaja antoi huomautuksen eräälle saksalaiselle mestarille alaisten lähentelystä.

Suomalaisen yhteiskunnan yksi

erityispiirre on ollut ja on suuryritysvaltaisuus. Yhteiskuntatieteelliseen tietämykseen kuuluu ymmärtää kyseisen kehityksen taustoja ja alkujuuria sekä niiden kytkeytymistä sosiaalipolitiikkaan. UPM-Kymmene edeltäjäineen on aivan keskeinen tekijä suomalaisen teollisuusyhteiskunnan muovaajana ja kannattelijana. On harmillista, että Tuurin UPM-Kymmenen historia on paitsi vaikeasti seurattavaa kronikointia myös irrallaan rakennemuutosten suurista linjoista.

Teoksen upea kuvitus tekee oi-

keutta suurmiehille samalla, kun se kertoo suomalaisen kultakauden taiteilijoiden kiinteästä yhteydestä muotoutumassa olleeseen teollisuuteen. Eero Järnefelt on maalannut yhtiön miehistä vivahteikkaita muotokuvia ja Hugo Simberg on etsauksissaan kuvannut lähes runollisen herkästi tehtaiden arkea. Antti Tuuri jatkaa sanoilla Järnefeltin silveltimen jälkeä. Edustavampaa teosta suomalaisen suuryhtiön pr-käytöön on vaikea kuvitella.

Pienyrittäjä Erkki Hakala monitukaisine sosiaalis-taloudellisine

kytkentöineen on kuitenkin kiinnostavammin kuvattu kuin yksikään mies tässä kirjassa.

PIRKKO-LIISA RAUHALA

ANTTI TUURI
UPM-KYMMENE
METSÄN JÄTTILÄISEN SYNTY
KUVATOIM. VEIKKO KALLIO
HELSINKI: OTAVA, 1999
493 s.

KAI SIITÄ KOHTUUEDELLA SELVITTIIN?

Matti Heikkilän ja Merja Rastaan tutkimuksessa pyritään kuvaamaan, miten lama vaikutti kuntien sosiaalitoimeen. Tutkittavat kysymykset käsittelevät sitä, onko tehdyillä palvelujen supistustoimilla yhteys palvelujen kysynnän muutoksiin, oliko kysymyksessä notkahdus palvelujen määrässä ja kustannuksissa vai alhaisempaan palvelujen määrään ja kustannustasoon johtava käänne ja minkälaisella toimintapolitiikalla (lamanstrategialla) vastattiin kiristyneeseen taloudelliseen tilanteeseen. Kysymyksiin pyrittiin vastaamaan keräämällä aineistoa erilaisessa taloudellisessa asemassa olleesta kuudesta kunnasta (Eno, Imatra, Jyväskylä, Kiuruvesi, Piekämäen maalaiskunta, Tuusula). Tutkimus on osa Akatemian rahoittamaa 1990-luvun talouskriisi -tutkimusohjelmaa.

Tutkimus tuottaa mielenkiintoista tietoa laman vaikutuksista. Tutkijat päätyivät siihen, että palvelujen supistukset sosiaalitoimessa eivät olleet kovin dramaattisia. Tulosten mukaan kyseessä ei ollut notkahdus eikä käännekään. Pikemminkin tapahtui kustannusten kasvun tasaantuminen. Tosin kehitys oli eri kunnissa erilainen. Kehityksen tulkintaa kyllä hieman häiritsee se, että tiedot on kerätty vuosien 1989 ja 1996 väliseltä ajalta. Kuntataloudessa vuosi 1996 on luettavissa vielä laman vuosiin, joten täydellisempi kuva olisi muodostunut, jos vuodet 1997 ja 1998 olisi saatu mukaan.

Tutkijoiden mukaan kvantitatiivinen aineisto antaa palvelutuotannon sopeuttamisesta maltillisemmän kuvan kuin haastatteluilla kerätty kvalitatiivinen aineisto. Paikallisten toimijoiden käsityksistä muo-

dostuvassa kertomuksessa supistustoimia pidetään merkittävänä ja kuva muodostuu monivivahteisemmaksi kuin lukusarjoista muodostuva kuva. Voidaan kaikesti väittää, että yleisestä keskustelusta välittynyt kuva on enemmän kvalitatiivisen aineiston kuin kvantitatiivisen aineiston kaltainen. Laman vaikutuksia pidetään dramaattisina, mistä yhtenä osoituksena on vanhuspalveluista käyty keskustelu. Tässä tutkimuksessa ei tarkastella vanhuspalveluja, mitä voi pitää näin jälkeenpäin katsottuna puutteena.

Tutkijat jopa toteavat, että sosiaalitoimi oli lamatilanteessa suojaus asemassa, koska sopeutus-toimia ei kohdistettu paljonkaan sosiaalipalveluihin. Tälle väitteelle, joka sinänsä tuntuu oikealta, ei kuitenkaan esitetä pitäviä perusteita, sillä eri hallinnonalojen ja palvelu-